

DOI: <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2021-64-06>
УДК 141.7

Геннадій Леонідович Коростильов

аспірант кафедри філософії Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,
вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна.
<https://orcid.org/0000-0001-5736-0507>

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ

На початку ХХІ ст. все частіше став використовуватися термін *військово-технічна революція* (ВТР). У статті проводиться його філософський аналіз та історія появи, даються головні ознаки самих революцій, обґрунтовується їхня кількість, спираючись на аналітичні розвідки дослідників розвитку суспільства і сучасних аналітиків у галузі філософії війни, як вітчизняних, так і закордонних. Показується зв'язок між революцією і техніко-технологічним укладом суспільства, з одного боку, і змінами в характері ведення сучасної війни, термінами і масштабами розвитку бойових дій, з іншого. Відштовхуючись від традиції філософських роздумів про філософію техніки, автор зосередився на трансформаціях, характерних для сучасної війни, важливості онтологічного і антропологічного чинників в сучасній військовій справі. Автор спирається на широкий ілюстративний матеріал, який дав можливість показати зміни в шостій військово-технічній революції. В якості прикладу (свого роду метод Case study) розглядається характер використання в сучасній війні безпілотних літальних апаратів і роботизованих військових систем. Спираючись на конкретний матеріал, автор доводить, що характер сучасної війни має гібридний характер, але і сама гібридність неоднорідна за своїм характером. Останнє дозволило стверджувати наявність перехідного періоду між шостою та сьомою військово-технічними революціями.

Ключові слова: **військово-технічна революція, онтологізація та антропологізація військової справи, гібридна війна, техніка, наука, технології.**

Як цитувати: Коростильов, Г. (2021). Філософський аналіз військово-технічної революції ХХІ століття. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, серія «Теорія культури і філософія науки»,* (64), 53-59. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2021-64-06>

In cites: Korostylov, H. (2021). Philosophical analysis of the military-technical revolution of the XXI century. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series "The Theory of Culture and Philosophy of Science",* (64), 53-59. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2021-64-06> [In Ukr]

Методологія та постановка проблеми. В центрі уваги опинилася методологія системного аналізу, оскільки сучасний стан військового озброєння, національна система оборони будь-якої держави є складною системою, яка постійно розвивається, спираючись на досягнення науки, промислового потенціалу, політичних, національних ідей та міжнародні документи правового і етичного характеру. Це стає в нагоді, оскільки сам процес ведення військових операцій має розглядатися як відкритий до будь-яких змін і несподіваних факторів процес, що свідчить про необхідність враховувати події непередбачуваності.

Методологія М. Гайдеггера дає можливість стати на шлях процесу антологічного осмислення техніки, взаємодії людини, техніки і світу взагалі. Тому саме тут на часі методологія М. Гайдеггера з його ідеєю співвідношення розвитку людини і техніки, з потребою людини постійно удосконалювати її, бо «техніка пов'язана з принциповими особливостями існування людини у світі» [Гайдегер М., 2013: 56-57] [In Ukr]. Сучасна техніка, за М. Гайдеггером, розкриває сутність прихованого буття в природі, розміщуючи, впорядковуючи все для того, аби вивести до непотаємного. Цей вид взаємодії з прихованим буттям є маркером сучасної епохи і цей агресивний відносно потаємного буття вид розкриття несе небезпеку перетворення самої людини на технічний механізм, на функцію.

Використовуємо методологію М. Кондратьєва про «економічний уклад» розвитку будь-якої країни, світу, і методологію Л. Грініна, який пристосував цю ідею для опису стану науки і техніки у світовому масштабі. Беремо також розробки М. Требіна, де активно застосовується термін «війни шостого покоління», яким підкреслюється характер воєн і способи, за якими організуються методи ведення сучасних бойових дій. Ми фіксуємо також факт переходу від механізації до інформатизації в організації характеру зброї і військових дій, тому посилюємо наші розвідки методологію О. Дольської про входження людства в період третьої інтелектуальної революції, де наголоси ставляться на інтелектуалізації, інформатизації та медіатизації як характерних ознак сучасного інформаційного суспільства.

Новизна. Показується трансформація простору війни за рахунок її антологічного та антропологічного вимірів, що дає можливість активізувати такий термін, як військово-технічна революція. Даються характерні ознаки сучасної військово-технічної революції. Обґрунтовується теза про очевидність перехідного періоду між 6-ю та 7-ю військово-технічними революціями.

Основна частина. Вперше про революції у військовій справі написав М. Робертс, вивчаючи в 1950-х роках основоположні зміни у європейському способі ведення війн, які були викликані застосуванням вогнепальної зброї [Робертс М., 1967]. Здобутки та наслідки військово-технічної революції досліджували такі науковці як: Тофлер Е., Ітліс Д., Блек Д., Роджерс К., Паркер Дж., Бжезинський Зб. тощо. На думку Е. А. Коена, «останні десятиріччя американські військові експерти прогнозують революційні зміни характеру бойових дій. Іноді про ці зміни говорять як про військово-технічну революцію. Така революція, мабуть, стане початком фундаментальної перебудови системи оборони, перехід до нових форм її організації, перегляд існуючої структури армії та вкладення безпрецедентно величезних засобів у наукові дослідження та конструкторські розробки» [Коен Е., 2005: 1] [In Ukr].

Із філософської точки зору ВТР не трапляються самі по собі, вони виникають на тлі відповідної промислової, науково-технічної революції (НТР), технічних та наукових «ноу-хау», запровадження у промисловість новітніх технологій. Взагалі дуже обґрунтований, глибинний філософський погляд на взаємозв'язок «людина –техніка» розкриває видатний філософ ХХ-го ст. М. Гайдеггер. У своєму циклі лекцій «Питаючи про Техніку» він вводить термін «постав», який означає «підпорядкувати природу собі», підкреслюючи, що людина робить з природою може все, що захоче. Цей термін з'явився під впливом робіт Е. Юнгера та у значній мірі терміну Ф. Ніцше «Воля до влади» у роботі «Zarathustra», яка є трансформацією його метафізичної теорії. М. Гайдеггер на основі метафізики Ф. Ніцше активно використовує термін «постав», але ставить наголос на можливості людини робити технічні нововведення відносно природи. Ми можемо сказати, що він начебто розглядає техніку як продовження людини, збільшення її сили і потенцій. Тобто людина, з одного боку, стає більш «технічною» за рахунок розвитку техніки і за рахунок цього приходять до безмежного панування над природою (стає вже творцем свого сучасного «буття»), але, з іншого боку, попадає у залежність від сучасної техніки та технологій. Згадайте ситуацію, коли ми забуваємо смартфон вдома – ми розгублені, ми у паніці, ми ніхто. Сьогодні змінюється сама сутність людини, бо в новий її образ вписується і воля, і влада над природою. Гайдеггер говорить, що саме природа виступає як джерело, ресурс, знаряддя існування сучасної людини та суспільства.

А зараз до філософії суспільства. Філософію використання ресурсів природи як джерела етапів технічного розвитку людства розвиває автор терміну «третья промислова революція» американський економіст, філософ та політолог Джеремі Ріфкін. Він визначає: «Великі економічні революції в історії трапляються тоді, коли нові комунікаційні технології співпадають з новими енергетичними режимами та виникає зовсім інша економічна парадигма» [Ріфкін Д., 2006: 299]. Відносно спорідненою до теорії Дж. Ріфкіна є концепція зміни хвилі Е. Тоффлера, теорія постіндустріального (інформаційного) суспільства. Він передбачив багато технічних досягнень, таких як появу Інтернету, цифрової техніки, а також їхній вплив на економіку та військову організацію суспільства. Також з ідеями Дж. Ріфкіна співпадає теорія зміни технологічних укладів С. Глазьева, який вважає, що базовими інноваціями третьої промислової революції є зниження енергоємності виробництва, перехід на альтернативні джерела енергії, накопичення та перерозподіл енергії за рахунок сучасних засобів комунікації [Глазьев С., 2012: 28-40].

Іншої думки про ступені промислової революції (вже четвертої), дотримується К. Шваб, засновник і беззмінний президент всесвітнього економічного форуму у Давосі. Він характеризує масштаб змін як безпрецедентний в історії людства. За його словами: «Зміни торкнуться всіх: відношень людини зі світом, із собою та із іншими людьми кардинально змінюються. Четверта промислова революція прогнозує масове впровадження кіберфізичних систем виробництва (індустрія 4.0) та обслуговування людських потреб, включаючи побут, працю та дозвілля» [Шваб К., 2017: 208] [In Ukr]. Але, аналізуючи постер «Індустрія 4.0», або «The Fourth Industrial Revolution», ми бачимо, що в цих проектах, крім цифровізації, кібернетизації життєдіяльності людства, немає більш глибоких роздумів про характер промислово- економічного розвитку людства. Відсутній аналіз про передачу, перерозподіл, накопичення енергії через електронні чи кібернетичні мережі, і цьому питанню приділяється не дуже багато уваги. Але енергетичні ресурси – це кров будь-якої економіки. Хоч К. Шваб і говорить про альтернативні джерела енергії (вітер, сонце, водень тощо), як і Д. Ріфкін, але якось поверхнево. Тому автор статті більш схиляється до того, що світове суспільство все-таки знаходиться ще в межах третьої промислової революції та починає наближатися за своїми характеристиками до четвертої.

Все частіше ми бачимо, що військові революції тісно прив'язані до так званих «технологічних укладів». Цей термін активно використовував М. Д. Кондратьєв, а сьогодні в аналітичні розробки його впроваджує Л. Ю. Грінін: «Технологічні уклади (ТУ) – сукупність технологій, характерних для розвитку виробництва, сукупність сполучених виробництв, які мають єдиний технологічний рівень, що розвиваються синхронно» [Грінін Л., 2015: 225]. Ми можемо говорити, що кожний етап ВТР, кожне покоління ведення війни відповідає певному ТУ. На нашу думку, сучасні війни органічно вписуються у 6-й технологічний уклад з характерним розвитком науки, техніки та технологій, які є слідством нового етапу розвитку науки і технологій – так звану парадигму NBIC-технологій. Про це свідчать стан сучасного війська, умов ведення війн, використання в сучасних війнах новітнього озброєння, яке формується за рахунок інформатизації (використання ІТ-технологій, відповідність інтелектуальним зрушенням у вигляді інтелектуальних революцій, процеси роботизації тощо). Більш того, «розвиток і втілення інноваційних технологій у військову справу дають поштовх для розвитку загальної науки, технологій, економіки, промисловості, виробничих сил, занятість працездатного населення, веде до виведення країни на більш високу ступень розвитку» [Шваб К., 2017: 70] [In Ukr].

Сучасна фахівці у галузі філософії війни пишуть, що в війнах першої чверті ХХІ сторіччя, треба зафіксувати два типи війн: контактні війни (4-го покоління з використанням звичайної зброї) та безконтактні війни (6-го покоління з використанням високоточної зброї на нових фізичних принципах, інформатизації зброї, сил та засобів радіоелектронної боротьби [Слипченко В., 2002: 8-11]. Потрібно зауважити, що війни 5-го покоління ми у даній статті не розглядаємо, тому що це війни з використанням ядерної зброї. Війни 6-го покоління кардинально відрізняються від 4-го ще і тому, що вся міць агресора функціонально направлена переважно на ураження об'єктів управління військами та економіки супротивника, шляхом одночасного нанесення потужних інформаційних ударів та ударів високоточного озброєння різного базування [Kaldor M., 2007: 54-83]. Разом з контактними війнами почнуть поступово зникати теперішні численні загальновійськові формування сухопутних військ, і остаточно знеціняться не тільки ядерна зброя, але і звичайні збройні сили. У війнах майбутнього буде широко застосовуватися зброя на нових фізичних принципах: така, як геофізична, радіологічна, радіочастотна, лазерна, інфразвукова, психотронна, генетична, акустична, електромагнітна та інше [Слипченко В., 2002: 71-88]. Тобто відбуваються дуже складні процеси, характерні тільки для сучасної цивілізації: скорочення, мінімізація кількості військ, котрі приймають участь у збройному конфлікті, локалізація збройних конфліктів (переходом до війн 6-го покоління прийнято вважати дату застосування американськими військовими керованих авіаційних бомб у В'єтнамі у 1967 році). Війни 6-го покоління ще прийнято називати «інформаційними». На практиці перехід до «інформаційного суспільства» приводить до посилення можливостей використання методів економічно-інформаційного протиборства до посилення та вдосконалення методів інформаційної війни» [Требін М., 2005: 214-215]. Наприклад, війну у Персидській затоці

«Буря у пустелі», яка тривала п'ять тижнів (з січня по лютий 1991 р.) назвали першою інформаційною війною. Під цю характеристику підходять також і війни у Югославії (1998 р.) та зовсім недавні у Сирії (2015 р.) та Карабахі (2020 р.).

Проводячи філософський системний аналіз цих війн, ми бачимо, що війни стають локаційними, збільшується використання високоточної зброї, ураження в першу чергу направлено на знищення командних пунктів управління, скупчення військ, великих об'єктів військового призначення. Йде активне застосування використання безпілотних літальних апаратів, армія переходить до використання «розумної зброї», що мінімізує загибель цивільного населення. Сучасне військо швидко інформатизується, що теж прискорює прийняття рішень командирами, а це в цілому впливає на строки проведення бойових дій у бік скорочення за часом [Аксенов П., 2020]. Дослідники визнають, що всі війни мають елемент гібридності. Дійсно, жодна війна не зводилася до дій військових на полі бою, а завжди мала принаймні політичний та економічний вимір. К. фон Клаузевіц порівнював змінність умов ведення війни з водою, яка не має власної форми. Але унікальністю гібридної війни сьогодення є те, що до звичайних важелів гібридного впливу на хід та кінцеві результати війни, сьогодні приєднується фактор новітніх технологій, застосування новітніх засобів озброєння, які вже виходять за своїми технологічними показниками з 6-го технологічного укладу до наступного – 7-го. А взагалі це означає, що здійснюється перехід до наступного етапу розвитку збройних конфліктів – до війн 7-го покоління. В залежності від того, які чинники впливають на хід військових дій, стають прозорими ті чи інші характеристики гібридизації війни, що дає можливість фіксувати різні характеристики гібридних війн [Hoffman F., 2007: 20-22].

Гібридні війни мають характер локальності, нетривалі за часом активні фази, на зміну яких приходять затяжні збройні конфлікти, а це, як наслідок, відбивається на ході війни. Тому і назва її «гібридна»: крім основних протидіючих сторін є ще зовнішні важелі впливу – глобально-політичні та транснаціонально-економічні, які у проведенні маленької локальної війни вирішують свої геополітичні інтереси. У ході цих конфліктів з'явилась зовсім нова термінологія, в якій прослідковується тенденції на перехід вже до наступного покоління ведення війни – 7-го: безконтактна, контактна, асиметрична, інформаційна, гібридна війна; інформатизація військової справи, мережеві командні системи та деджиталізація систем військового управління; інформаційно-технічне, комп'ютерне та кібернетичне протидіюство; робото-технічні системи зі штучним інтелектом (дрони, роботи, безпілотний); дистанційне ураження високоточною зброєю; застосування нанотехнологій у військовій справі.

Перед нами розгортаються нові характеристики військового простору. За рахунок нововведень ми можемо говорити про нову онтологію війни, онтологізація якої формується новою технікою і технологіями. Зважаючи на те, що ці терміни почали використовуватися у повсякденній життєдіяльності, то це дає нам підказку вважати, що ми знаходимося у перехідному етапі розвитку військової справи з новими характеристиками по точності ураження, мініатюризації засобів ураження, особливих навичок у особового складу, задіяного у військовому конфлікті.

На сьогодні усі розвинуті держави приділяють велику увагу створенню і фінансуванню військових інформаційних технологій («технологій створення видимого і невидимого» – гібридних інформаційних технологій як одного із елементів технологічної гібридизації війни), сучасним військово-науковим центрам, які займаються дослідженнями у галузі створення сучасних систем озброєння, військовій робототехніці, автономним системам озброєння, безпілотним системам повітряного та наземного, морського базування, нанобіотехнологіям у військової сфері тощо. Самою відомою організацією, яка займається новітніми військовими технологіями є Агенція провідних оборонних проєктів DARPA (США), яка була створена у 1958 р. Успіхи феномену DARPA стали причиною створення аналогів цієї організації в інших країнах. Наприклад: DRDO (Індія), MAFAT (Ізраїль), SASTIND і SRSC (Китай), Науково-дослідницький центр «Бюро оборонних рішень» (Росія), GDA (Франція) та GARDA (Україна).

Більш перспективним вважається використання в якості інформаційної зброї інформаційних технологій. Чим більше ми діджиталізуємо системи управління військами, занурюємося у світ інформаційних технологій, тим більш ми стаємо незахищеними з боку

втручання зловмисників у наші електронні бази та електронні системи управління війська в цілому. У теперішній час активно розробляється інформаційна зброя на основі програмного коду, так звана «кібер-зброя». Ще у середині 2000-х рр. на конференції у Вашингтоні з проблем захисту від кібертерористів Р. Кларк прямо визнав, що електронний Перл-Харбор – це не теорія, це реальність. У війнах 6-го покоління початку XXI-го сторіччя активно використовують робототехнічні системи різного призначення. На прикладі дронів та безпілотників можна показати практичний характер трансформацій у війнах.

Вже зараз постає питання у спробах прирівняти військових роботів до негуманної зброї, тобто підпорядкувати їх до «Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію» [Конвенція, Женева, 1980] [In Ukr]. На підтримку їхньої заборони виступають громадські організації, в тому числі The Future Of Life Institute, а також Human Rights Watch. Ключова теза цих організацій зводиться до того, що безконтрольні військові роботи будуть завдавати великої шкоди цивільному населенню. Побожовання викликає те, що надання до їх конструкції штучного інтелекту дає можливість їх принципового виходу з-під людського контролю. Вже зараз у розвитку військової справи антропологічний фактор виходить попереду всіх якісних змін. Процес прийняття рішень саме у військових питаннях неможливо відокремити від "людського фактору", від особистості військового, його сміливості і вміння включити в своє рішення якусь ступень ризику. Ставити завдання та приймати остаточне рішення буде людина і при цьому пам'ятати наступне:

«Недостатньо мати танки, літаки та апаратуру зв'язку; недостатньо мати людей, які спроможні такі речі обслуговувати; недостатньо навіть просто оволодіти технікою, яка застосовується ким завгодно та для будь-яких цілей. Потрібне людство, яке у своїй основі відповідає унікальній суті новоевропейської техніки та її метафізичній істині, тобто яке дає сутності техніки цілком опанувати собою, щоб безпосередньо самому направляти і використовувати всі окремі процеси і можливості» [Гайдегер М., 2007: 285].

Висновки

Світове філософське наукове середовище все частіше звертається до терміну *військово-технічна революція*. Кожна революція сприяє не тільки техніко-технологічним трансформаціям в озброєнні військ, вона обов'язково буде «стимулювати» перехід до нового характеру ведення бойових дій і, як слідство, буде виступати чинником, за рахунок якого війна буде мати особливі характеристики. По-перше, змінюється онтологізація військового простору, бо війна проводиться в просторі, де поєднуються реальний та інформаційний світи, і в якому ми бачимо переплетіння таких явищ, як інформатизація та роботизація до яких додається антропологічний фактор. По-друге, перераховані вище характеристики війни XXI ст. не є остаточними, але, на нашу думку, дозволяють зробити висновки, що людство стоїть на межі переходу до війн 7-го покоління, де в центрі уваги опиняється штучний інтелект, починають поступово застосовуватися нанотехнології, а інформатизація війська стає глобальною і багаторівневою, проникає у всі військові структури, формує новітні зразки озброєння, деджиталізує військове управління. Нарешті сьогодні війни найчастіше характеризуються, як гібридні, які мають свої ознаки за терміном ведення і за характером використаної зброї. Останні данні дають можливість вийти на загальні характеристики сучасних гібридних воєн, до яких відносимо: зростання інформаційних технологій, особливе ставлення до кібербезпеки, мініатюризація засобів озброєння, надання засобам озброєння елементів штучного інтелекту, мінімізація кількості підрозділів та загальної кількості військовослужбовців, загострення онтологічного питання та антропологічного фактору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксенов П. Война дронів в Карабахі: як беспілотники змінили конфлікт между Азербайджаном и Арменией. BBC NEWS (06.10.2020). URL: <https://www.bbc.com/russian/features-54431129>.
2. Глазьев, С. Ю. Современная теория длинных волн. 2012. С. 27-42. URL: <http://www.glazev.ru/upload/iblock/77b/77b8141cdfc1038b78520f79fc9acd40.pdf>.

3. Гринин Л. Е., Гринин А. Л. Кибернетическая революция и шестой уклад. Историческая психология и социология истории. 2015. №1. 224 с. URL: <https://tucont.ru/efd/279129>
4. Дольская О. А. Интеллектуальные революции и техники мышления. *Теория и практика управления социальными системами: философия, психология, педагогика, социология*. 2015. № 1. С. 20–28.
5. Коен Е. Военно-техническая революция. 2005. № 5 (26). URL: <https://strana-oz.ru/2005/5>
6. Кун Т. Структура научных революций. Москва: АСТ МОСКВА, 2015. 605 с.
7. Рифкин Д. Если нефти больше нет. Москва: Секрет фирмы, 2006. 416 с.
8. Слипченко В. И. Война шестого поколения. Оружие и военное искусство будущего. Москва: Вече, 2002. 384 С.
9. Требин М.П. Армія та суспільство: соціально-філософський аналіз взаємодії в умовах трансформації. Харків:ІНЖЕК, 2004. 402 с.
10. Требин М.П. Войны XXI века. Москва: АСТ; Минск: Харвест, 2005. 608 с.
11. Хайдеггер М. Бытие и время. Москва: Академический Проект, 2013. 460 с.
12. Хайдеггер М. Вопрос о технике. Время и бытие: Статьи и выступления. Москва, 1993. С. 37-47 // URL: <https://gtmarket.ru/library/articles/5565>
13. Четверга промислова революція: Целеві орієнтири розвитку промислових технологій та інновацій. Всемирный экономический форум, 2019. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/cite_note-T&P-3.
14. Шваб К. Четвертая промышленная революция. Москва: Э, 2017. 320 с.
15. В 2022 году мировые затраты на покупку дронов и роботов превысят \$200 млрд, *Daily - Comm*, 2018. URL: <http://www.dailycomm.ru/m/44324/>
16. Brzezinski Zb. Between Two Ages: America's Role in the Technetronic Era / пер. з англ. І.М.Максимової.-Москва: Прогресс, 2005. 308 с.
17. Drone market outlook in 2021: industry growth trends, 7 market stats and forecast. URL: <http://www.businessinsider.com/drone-industry-analysis-market-trends-growth-forecasts-2017->
18. Hoffman F. Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid War. Arlington: Potomac Institute for Policy Studies, 2007. 58 p.
19. Roberts M. Essays in Swedish History. London, 1967.195 p.
20. Remarks On Opening DIUx East and Announcing the Defense Innovation Board <https://www.defense.gov/Newsroom/Speeches/Speech/Article/858155/remarks-on-opening-diux-east-and-announcing-the-defense-innovation-board/>

Стаття надійшла до редакції 27.09.2021

Стаття рекомендована до друку 07.12.2021

Hennadii Korostylov, post-graduate student of Department of Philosophy National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", 2, Kyrpychov St., 61002, Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-5736-0507>

PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE MILITARY-TECHNICAL REVOLUTION OF THE XXI CENTURY

At the beginning of the XXI century the term military-technical revolution (MTR) was increasingly used. The article presents its philosophical analysis and the history of its appearance, gives main features of revolutions, substantiates their number relying on analytical research in the field of hilosophy of society and in the field of philosophy of war, both domestic and foreign experts. The connection between revolution and technical and technological structure of society, on the one hand, and changes in the nature of modern warfare, terms and scale of the development of hostilities, on the other, is shown. Proceeding from traditional philosophical thoughts on philosophy of technology, author focused on transformations characteristic of modern warfare, the importance of ontological and anthropological factors in modern military affairs. Author relies on a wide illustrative material that made it possible to show changes in the sixth military-technical revolution. As an example (a kind of Case study method), author examines nature of the use of unmanned aerial vehicles and robotic military systems in modern warfare. Based on specific material, author proves that the character of modern warfare is hybrid in nature, but hybridity itself is heterogeneous

in nature. The latter made it possible to assert the existence of a transitional period between the sixth and the seventh military-technical revolutions.

Key words: **military-technical revolution, ontologization and anthropologization of military affairs, hybrid war, engineering, science, technology.**

REFERENCES:

1. Aksenov, P. (2020). Drone War in Karabakh: How Drones Changed the Conflict between Azerbaijan and Armenia. BBC NEWS (06.10.2020). URL: <https://www.bbc.com/russian/features-54431129>. (In Russian).
2. Hlazev, S. Yu. (2012) Modern theory of long waves. pp.27-42 URL: <http://www.glazev.ru/upload/iblock/77b/77b8141cdfc1038b78520f79fc9acd40.pdf>. (In Russian).
3. Hrynyn, L. E., Hrynyn A. L. (2015). The Cybernetic Revolution and the Sixth Estate. *Historical Psychology and the Sociology of History* №1. 224 с. URL: <https://rucont.ru/efd/279129> (In Russian).
4. Dolskaia, O. A. (2015) Intellectual Revolutions and Techniques of Thinking. Theory and Practice of Social Systems Management: Philosophy, Psychology, Pedagogy, Sociology № 1. S. 20–28. (In Russian).
5. Koen, E. (2005). *The military-technical revolution* № 5 (26). 2005. URL: <https://strana-oz.ru/2005/5> (In Russian).
6. Kuhn, T. (2015). *The structure of scientific revolutions*. Moscow: AST, 605 p. (Original work published 1962). (In Russian).
7. Ryfkyn, D. (2006). If the oil is gone. Moscow: Company Secret. 416 p. (In Russian).
8. Slypchenko, V. Y. (2002). *The War of the Sixth Generation. Weapons and Military Art of the Future*. Moscow: Veche. 384 p. (In Russian).
9. Trebin, M.P. (2004). Army and society: socio-philosophical analysis of interaction in the conditions of transformation. Kharkiv: INZhEK. 402 p. (In Ukrainian).
10. Trebyn, M.P. (2005). *Wars of the 21st Century*. Moscow: AST; Mynsk: Kharvest, 608 p. (In Russian).
11. Heidegger, M. (2013). *Being and Time*. Moscow: Academic Project, 460 p. (In Russian).
12. Heidegger, M. A (1993). *A question about technology. Time and Being: Articles and Speeches* Moscow, pp. 37-47. URL: <https://gtmarket.ru/library/articles/5565> (Original work published 1954) (In Russian).
13. The Fourth Industrial Revolution: Targets for the Development of Industrial Technologies and Innovations. World Economic Forum (2019). URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/cite_note-T&P-3
14. Shvab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*: Moscow: E, 320 p.
15. In 2022, global spending on the purchase of drones and robots will exceed \$200 billion, *Daily - Comm*, 2018. URL: <http://www.dailycomm.ru/m/44324/>
16. Brzezinski, Zb. (2005). *Between Two Ages: America's Role in the Technetronic Era*. Moscow: Progress. 308 p.
17. *Drone market outlook in 2021: industry growth trends, 7 market stats and forecast*. URL: <http://www.businessinsider.com/drone-industry-analysis-market-trends-growth-forecasts-2017>
18. Hoffman, F. (2007). *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid War*. Arlington: Potomac Institute for Policy Studies, 58 p.
19. Roberts, M. (1967). *Essays in Swedish History*. London, 195 p.
20. *Remarks On Opening DIUx East and Announcing the Defense Innovation Board* <https://www.defense.gov/Newsroom/Speeches/Speech/Article/858155/remarks-on-opening-diux-east-and-announcing-the-defense-innovation-board/>

The article was received by the editors 27.09.2021

The article is recommended for printing 07.12.2021